

УДК 94(477+474.3)"1920-1921"

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2640.2022.156.7>

Андрій РУККАС, канд. іст. наук, доц.

ORCID ID: 0000-0003-2086-3463

e-mail: rukkas@knu.ua

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Руслана МАРЦЕНЮК, канд. іст. наук, гол. наук. співроб.

ORCID ID: 0000-0002-4900-7110

e-mail: ruslana.martseniuk@gmail.com

Галузовий державний архів Служби безпеки України, Київ, Україна

ДІЯЛЬНІСТЬ ДИПЛОМАТИЧНОЇ МІСІЇ УНР У ЛАТВІЇ У 1920–1921 РОКІВ

Вступ. Україна і Латвія не є близькими сусідами й не мають спільного кордону, але, попри географічну віддаленість, обидві країни держави мають чимало спільного. Нас пов'язують міцні та взаємовигідні політичні, військові, економічні, культурні зв'язки. Сьогоднішні дружні стосунки між нашими державами мають глибоку історичну основу, закладену більше ста років тому, коли після розпаду Російської імперії Україна та Латвія встали на шлях незалежного розвитку. Важливе значення для налагодження українсько-латвійських відносин мала діяльність Дипломатичної місії Української Народної Республіки, що функціонувала у Ризі в 1920–1921 рр. На жаль, в історіографії бракує спеціальних робіт, присвячених цьому питанню, тому ця стаття спирається на широку джерельну базу – раніше невідомі документи самої Дипломатичної місії та Міністерства закордонних справ УНР, які нині зберігаються у Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України у Києві. Вони розкривають особливості діяльності Дипломатичної місії УНР на території Латвії у 1920–1921 рр. Вибір джерел визначив тематичну спрямованість статті, яка відображає власне український погляд на роботу дипломатичного представництва в Ризі.

Методи. Методологічна база дослідження ґрунтується на основних ідеях ґносеології історичного процесу, а також принципі історизму, котрі в своїй сукупності дозволили дослідити процес становлення та діяльності українського дипломатичного представництва у Латвії у відповідному історичному контексті 20-х рр. XX ст.

Результати. За короткий період своєї діяльності Дипломатична місія Української Народної Республіки у надзвичайно складних умовах зуміла добитися вражаючих успіхів. Головними її досягненнями стали дипломатичне визнання незалежності України з боку Латвії та забезпечення повноправної участі делегації України у роботі четвертої конференції Балтійських держав, що проходила у передмісті Риги у серпні-вересні 1920 р. Метою конференції стало створення Балто-Чорноморського союзу.

Висновки. Однак поразка українських військ на фронті наприкінці листопада 1920 р. перекреслила позитивний очікування та фактично поклала край великому геополітичному проекту.

Ключові слова: Балтія, дипломатична місія, країни Балтії, УНР, Україна, українці, Латвія.

Вступ

Україну та Латвію розділяють майже 1000 км, проте, незважаючи на географічну віддаленість одну від одної, дві наші країни мають багато спільного – міждержавну співпрацю, засновану на єдиному розумінні зовнішньополітичних орієнтирів та оцінці поточної міжнародної ситуації. Сьогодні Латвія є одним із найнадійніших партнерів, який, попри скромні власні ресурси, надає Україні величезної допомоги у боротьбі проти російської агресії. Крім того, нас пов'язують міцні та взаємовигідні економічні зв'язки; активно розвивається співробітництво в культурно-гуманітарній галузі (Латвія надала притулок тисячам українських біженців).

Проте сьогоднішні дружні стосунки мають глибоку історичну основу. По-перше, між нашими народами немає і ніколи не було якихось конфліктів, більш того між нами не існує жодних негативних історичних стереотипів, що заважають прогресивному розвитку відносин. По-друге, Україну та Латвію пов'язує спільне минуле – перебування у складі Російської імперії, а потім Радянського Союзу на становищі внутрішніх колоніальних володінь Кремля, а також наша боротьба за свободу і незалежність. Примітно, що кілька років тому обидві наші країни відзначили сторіччя незалежності. Тому сьогодні, нам варто детальніше розглянути та вивчити ті сторінки нашого спільного минулого, які можуть сьогодні дати позитивний імпульс для подальшого розвитку дружніх відносин між нашими двома державами. Безперечно, однією з таких сторінок є діяльність Дипломатичної місії Української Народної Республіки (УНР) у Латвії у 1920–1921 рр.

На жаль, на сьогодні в українській історіографії немає спеціальних робіт, присвячених власне українсько-

латвійським відносинам 1917–1921 рр., коли обидві наші країни виборювали свободу та розбудовували свої держави. Латиші, як відомо, у цьому досягли успіху, українці ж на довгі десятиліття залишилися у кривавих обіймах Кремля.

Джерельною базою для написання статті послужили документи Дипломатичної місії та Міністерства закордонних справ (МЗС) УНР, які нині зберігаються у Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України) у Києві (фонди № 3697 та 3696 відповідно).

Вибір джерел визначив тематичну спрямованість статті, яка таким чином відображає власне український погляд на роботу дипломатичного представництва в Ризі. Оскільки основна увага у статті зосереджена на вивченні саме українсько-латвійських відносин, у тексті немає згадки про ті кроки, які робила місія УНР у зв'язку з проведенням у Ризі восени 1920 р. – навесні 1921 р. радянсько-польських мирних переговорів (зазначимо, що ця тема заслуговує на окреме глибоке дослідження).

Методи

Дослідження ґрунтується на основних ідеях ґносеології історичного процесу, а також принципі історизму, котрі в своїй сукупності дозволили дослідити процес становлення та діяльності українського дипломатичного представництва у Латвії у відповідному історичному контексті 20-х рр. XX ст., в період формування версальської системи світового політичного порядку та появи нових держав на європейському континенті після Першої світової війни. Такий методологічний підхід дав змогу прослідкувати причинно-наслідкові зв'язки у зібраній емпіричній базі й за допомогою аналізу та синтезу інформації створити неупереджену візію теми дослі-

© Руккас Андрій, Марценюк Руслана, 2023

дження. В ході підготовки статті застосовано також низку загальних та спеціальних методів (порівняльний, статистичний та ін.), завдяки яким було висвітлено деякі невідомі та недостатньо вивчені питання функціонування закордонних дипломатичних установ Української Народної Республіки.

Результати

Лютнева революція та повалення монархії Романових на початку 1917 р. сколихнули українців та латишів, дали потужний поштовх для розвитку їхніх національних рухів. Однак, перебуваючи під впливом революційної ейфорії, національні лідери бачили майбутнє своїх земель як автономні утворення у складі оновленої, демократичної та федеративної Росії. Для координації зусиль різних народів для досягнення поставленої мети в Києві з ініціативи Української Центральної Ради 8(21) – 15(28) вересня 1917 р. пройшов 3-їзд поневолених народів Росії, у роботі якого, серед інших, взяла участь й латиська делегація. У її складі було 10 людей: Крістапс Бахманіс (обраний співголовою з'їзду), Робертс Берзіньш, Алоїз Боярс, Мартінш Брунінекс, Яніс Вушкальнс, Карліс Залтс, Станіславс Камбала, Зіґфрід Меєровіц (майбутній міністр закордонних справ Латвії), Сократс Новіц і Карліс Сержантс (З'їзд народів, Нова Рада, 16.09.1917).

Серед інших документів на форумі було прийнято ухвалу "Про Латвію". У ній, зокрема, вказувалося, що "Курляндська губернія, південна частина Ліфляндської губернії, Режицький, Люцинський і Двінський повіти Вітебської губернії, а також заселені латишами райони сусідніх губерній будуть об'єднані в одну демократичну одиницю". З'їзд також звертав увагу Тимчасового уряду Росії на необхідність якнайшвидшого видання особливого декрету про об'єднання всіх зазначених частин Латвії та створення автономної латиської демократичної одиниці, яка шляхом самовизначення повинна увійти до складу російської федеративно-демократичної республіки (З'їзд народів, Нова Рада, 17.09.1917). Таким чином, саме у Києві на загальноросійському рівні вперше було задекларовано та отримало безумовну підтримку з боку раніше пригноблених народів Російської імперії право Латвії на національне об'єднання та самостійне політичне існування. Однак з відомих причин здійснити намічене не вдалося. Більшовицький переворот перекреслив плани добровільного створення демократичної та федеративної Росії, Україна проголосила свою незалежність, а Латвія виявилася повністю окупованою німецькими військами.

Україна, яка проголосила свою незалежність 22 січня 1918 р., першою створила своє дипломатичне представництво в Латвії. Наказом по Міністерству закордонних справ Української Держави від 15 серпня 1918 р. у Ризі засновувалося консульське агентство 1-го розряду (Піріг Р. та ін., 2015, с. 229), керівником якого було призначено Никифора Бендеровського (ЦДАВО України, ф. 3766, оп. 1, спр. 2, арк. 94). Він прибув до Риги лише на початку грудня 1918 р. Українське консульство розмістилося в будинку № 20 на вулиці Вальню, на розі з вулицею Калью (ЦДАВО України, ф. 3697, оп. 1, спр. 9, арк. 8.).

Проте на початку січня 1919 р. у зв'язку зі вступом радянських військ до Риги, українському консулу довелося на деякий час виїхати з Латвії. Через військові події він зміг відновити роботу лише 1 вересня 1919 р. (Ukraines republikas..., 03.09.1919, р. 3). Тепер консульство розмістилося в будинку № 28/30 на вулиці Лачплеша. У доповіді своєму керівництву консул писав, що під час прийому у МЗС Латвії глава зовнішньополі-

тичного відомства Зіґфрід Меєровіц запевнив його у максимальному сприянні в роботі "на користь України, яку Латвія вважає своєю старшою сестрою і ... тісна співпраця з якою та дружні стосунки були завжди щирим бажанням Латвії" (ЦДАВО України, ф. 3696, оп. 2, спр. 234, арк. 4).

23 жовтня 1919 р. у Варшаві відбулася офіційна зустріч міністра Меєровіца з керівником дипломатичної місії УНР у Польщі Андрієм Лівіцьким. Очільник латвійського зовнішньополітичного відомства "висловив бажання, щоб Україна встановила тісніші стосунки з балтійською групою, аж до вступу з ними до спілки включно". Зі свого боку, Лівіцький поставив питання про відправлення повноважного дипломатичного представника України до Латвії, на що отримав позитивну відповідь (ЦДАВО України, ф. 3696, оп. 2, спр. 276, арк. 4–5).

Після цієї зустрічі 5 листопада 1919 р. Міністерство закордонних справ УНР схвалило проект відкриття в Ризі (для Латвії та Литви) дипломатичної місії 3-го розряду (представник республіки, секретар, аташе і урядовець) (ЦДАВО України, ф. 3696, оп. 2, спр. 1, арк. 148). Через тиждень, 12 листопада, Директорія УНР затвердила постанову Ради народних міністрів УНР "про висилку Надзвичайної дипломатичної місії до Прибалтійських республік, Естонії, Латвії та Литви, та про асигнування на її утримання протягом 4 місяців 1052000 гривень" (ЦДАВО України, ф. 3696, оп. 2, спр. 234, арк. 9).

Місія фінансувалася з різних джерел. На початку січня 1920 р. на перші два місяці гроші надав український уряд. Потім на початку квітня Міністр фінансів УНР передав гроші ще на місяці. Деякі суми надійшли від Міністерства закордонних справ Латвії. У січні 1920 р. латвійське МЗС виплатило 15000 французьких франків як погашення боргу за позику, яку восени 1919 р. українська дипломатична місія у Франції передала представнику Латвії на мирній конференції. У лютому 1920 р. латвійське МЗС на прохання міністра закордонних справ УНР видало українським дипломатам кредит у сумі 35000 латвійських рублів (ЦДАВО України, ф. 3697, оп. 1, спр. 18, арк. 2, 6). Українська сторона погашала його, сплачуючи еквівалентну суму латвійської дипломатичної місії у Варшаві (ЦДАВО України, ф. 3697, оп. 1, спр. 22, арк. 6). Основним засобом на утримання місії були компенсаційні виплати латвійської влади за реквізований ними український папір. У 1918 р. цей папір, загальною вагою близько 170 т, український уряд замовив для своїх потреб у Фінляндії. Папір змогли доставити до Риги, де його реквізували латвійські військові (ЦДАВО України, ф. 3697, оп. 1, спр. 2, арк. 52).

Очолив дипломатичну місію УНР колишній головний державний інспектор Армії УНР підполковник Володимир Кедровський. Його головне завдання полягало в тому, щоб "просунути вперед" ідею створення Балтійсько-Чорноморської військово-політичної спілки молодих незалежних республік (Петлюра, 2006, с. 364). Радником місії став Лев Задорожний, а секретарем Микола Святогоров (з 1 липня 1920 р. Олександр Лагутенко) (ЦДАВО України, ф. 3697, оп. 1, спр. 10, арк. 15). У зв'язку з відкриттям дипломатичного представництва чинне до цього часу в Ризі українське консульство було перетворено на консульський відділ місії.

9 січня 1920 р. Кедровський прибув Ригу. Наступного дня він вручив свої документи міністру закордонних справ Латвії Зіґфріді Меєровіцу (ЦДАВО України, ф. 3697, оп. 1, спр. 3, арк. 1). Спочатку українська дипломатична місія розміщувалася у будинку № 6 на вулиці Антоніяс (*Ukraines Misijas*, 16.01.1920, р. 2). На почат-

ку травня 1920 р. вона перейшла в приміщення консульського відділу за адресою Лачплеша № 28/30 (ЦДАВО України, ф. 3697, оп. 1, спр. 14, арк. 8). Місця для роботи було недостатньо, тому Кедровський звертався до латвійської влади з проханням підшукати більш просторе приміщення. Однак, не отримавши допомоги, він сам зайнявся пошуком. Йому вдалося знайти простору квартиру в будинку № 9 на бульварі Райніса, домовитися з її власником і внести орендну плату за півроку вперед. Переїзд на нове місце мав відбутися до 1 жовтня. Але в середині вересня до Кедровського звернувся головнокомандувач Латвійської армії генерал Балодіс, який просив відмовитися від обраної квартири. Генерал пропонував зайняти іншу квартиру у тому ж будинку. Кедровський був не проти, але попросив головному взяти на себе вирішення всіх юридичних та фінансових формальностей (ЦДАВО України, ф. 3697, оп. 1, спр. 10, арк. 73–74). У зв'язку зі складнощами переїзд на нове місце затягнувся до середини грудня 1920 р. Це була остання ризика адреса дипломатичного представництва УНР.

Найперше завдання, яке стояло перед керівником місії, — домогтися від влади Латвії офіційного визнання УНР. Виїжджаючи до Риги, Кедровський уже мав на руках датовану груднем 1919 р. грамоту "До високого уряду Латвійської Республіки", підписану керівником Директорії УНР Симоном Петлюрою та міністром закордонних справ Андрієм Лівичим. У грамоті йшлося, що, виходячи з принципу самовизначення націй, УНР "визнає Латвійську Республіку як самостійну незалежну державу на чолі з Національною Радою як репрезентантом прав і волі суверенної Латвії в її етнографічних кордонах з регіонами – Курляндією, Ліфляндією та Латгалією" (ЦДАВО України, ф. 3696, оп. 1, спр. 33, арк. 22).

Однак, за повідомленням Кедровського, міністр Мейєровіц "не знає як з нами бути і як до нас поставитися" (ЦДАВО України, ф. 3697, оп. 1, спр. 2, арк. 14). У цій ситуації глава місії УНР вирішив встановити прямі контакти з впливовими парламентськими колами, насамперед з аграріями та соціал-демократами, переконуючи їх у вигідності розвитку економічних відносин з Україною. Результатом зусиль Кедровського стало звернення Меєровіца від імені Тимчасового уряду Латвії до голови Директорії УНР Петлюри 25 березня 1920 р. У документі висловлювалася "найглибша подяка" за визнання Латвійської Республіки "як вільної та незалежної держави в її етнографічних кордонах". Далі йшлося: "Поважаючи права кожної нації будувати своє політичне життя згідно зі своїми бажаннями, Тимчасовий уряд Латвії вважає своїм обов'язком визнати Українську Республіку як державу незалежну та Директорію під Вашим головуванням як Тимчасовий уряд України. Тимчасовий уряд Латвії приносить найкращі побажання щодо добробуту нової держави та налагодження сердечних відносин між нашими державами" (ЦДАВО України, ф. 3697, оп. 1, спр. 21, арк. 1). Встановлення дипломатичних відносин із Латвією та налагодження українськими представниками близьких відносин із її керівництвом мало бути основою для розвитку торговельно-економічних відносин між двома країнами. Тому в середині лютого 1920 р. Кедровський досяг зустрічі з міністром торгівлі та промисловості та міністром фінансів.

Під час першої розмови латиський міністр торгівлі та промисловості наголосив, що "добробут Латвії передбачається при використанні Україною латвійської продукції та навпаки – отриманні українського хліба" (ЦДАВО України, ф. 3697, оп. 1, спр. 2, арк. 20). Міністр

фінансів погоджувався на те, щоб в Україні залишалася частина промислових підприємств, евакуйованих з Риги та інших латиських міст перед наступом німців, аби "тільки Україна увійшла у відповідні відносини з Латвією найближчим часом". З метою налагодження вигідного для своєї країни товарообігу з УНР латиський міністр допускав також вільний транзит українських товарів через територію Латвії до Скандинавії та Західної Європи. Не менш привабливою була пропозиція і міністра фінансів про те, що "коли Латвія та Україна знайдуть спільні точки в економічній політиці, можна буде сподіватися на об'єднання з англійцями та створення буфера проти Польщі та, що, можливо, інтереси англійців співпадуть з українськими" (ЦДАВО України, ф. 3697, оп. 1, спр. 2, арк. 20 зворот).

Робота місії розвивалася досить успішно. 18 травня 1920 р. Кедровський доповідав, що його місія "знайшла всі спільні точки, розвіяно всяку недовіру та сумніви; і зараз на черзі стоїть питання про укладання хоча б короткочасних економічних, політичних та військових договорів між Україною та Латвією. З метою підготовки таких договорів ведеться зараз робота нашої місії та Міністерства закордонних справ Латвії". У зв'язку з позитивними змінами Кедровський вважав, що настав час подумати про реорганізацію його тимчасової дипломатичної місії у повноцінне посольство (ЦДАВО України, ф. 3697, оп. 1, спр. 2, арк. 49 зворот).

Як професійний військовий, Кедровський не міг залишити без уваги проблему поповнення Армії УНР солдатами та офіцерами українського походження, яких доля закинула до країн Балтії. У країнах Балтії налічується близько 3000 українців, колишніх солдатів "білої" армії генерала Юденича (ЦДАВО України, ф. 3697, оп. 1, спр. 2, арк. 16). 29 квітня Кедровський рапортував, що міністр Меєровіц дав свою згоду на транзит українських ешелонів через територію Латвії з Естонії до Польщі, де відбувалося формування української армії. Міністр попросив поспішити, щоб усе завершити, перш ніж Латвія підпише мінний договір з Радянською Росією (ЦДАВО України, ф. 3697, оп. 1, спр. 1, арк. 7).

В Естонії було організовано збірні пункти у містах Таллінн та Нарва, звідки людей перевозили до станції Валка. Там вони пересідали до поданого латвійською стороною потяга та їхали до Риги, де до них приєднувалися добровольці з Латвії. Потім шлях пролягав до станції Калкуни біля Даугавпілса. Тут відбувалася наступна пересадка, тепер уже до польського ешелону, який далі прямував до Ланьцута, де люди переходили у розпорядження військової влади УНР (ЦДАВО України, ф. 3697, оп. 1, спр. 5, арк. 28). Проїзд до місця призначення для пасажирів був безкоштовним, а їжу, добові гроші та інші види постачання вони отримували лише на польській території. В Естонії та Латвії вони були змушені утримувати себе повністю за власний рахунок, оскільки уряди цих країн давали тільки транспорт, а місцеві дипломатичні представництва УНР не мали коштів. Фінансування всієї операції здійснювала польська сторона за рахунок державного боргу України.

З Естонії було відправлено щонайменше чотири ешелони. У середині літа 1920 р. операцію було зупинено. Причинами цього стали: тяжке становище Польщі та УНР на фронті проти Радянської Росії, відсутність грошей, а також активна протидія радянської дипломатії. Ще однією причиною припинення перекидання людей стала зміна позиції латвійської влади у цьому питанні, пов'язана із завершенням латвійсько-радянських мирних переговорів. Крім того, через військові невдачі

скоротилася кількість охочих повернутися до України. Українським дипломатам вдалося переправити з країн Балтії до Польщі приблизно 600–700 осіб, як військових та цивільних осіб, або близько 20 % загальної чисельності українців в Естонії та Латвії.

Наприкінці вересня 1920 р. у Кедровського народилася ідея створення у складі Армії УНР окремих білоруських військових формувань. Свої думки він виклав у доповіді на ім'я міністра закордонних справ УНР, вказуючи, що він уже зробив перші кроки та встановив необхідний контакт із білоруськими представниками у Ризі. Однак Петлюра відповів відмовою: "Добре знаючи, що вся справа тут полягає в асигнуванні великої суми грошей на білоруські формування, я попереджаю, що таку асигнівку затвердити не можу доти, доки не сформуємо українську армію, на забезпечення якої уряд не дав тої суми, що нам потрібна" (ЦДАВО України, ф. 3697, оп. 1, спр. 2, арк. 145).

Шефу дипломатичної місії УНР Кедровському також доводилося вирішувати інші питання військового характеру. 9 вересня 1920 р. військовий міністр просив його зробити все можливе для покупки в уряді Латвії набоїв. 31 жовтня 1920 р. міністр закордонних справ доручив нове завдання – зайнятися вивченням питання про придбання у Латвії теплої зимової обмундирування та взуття для Армії УНР. Проте виконати поставлені завдання Кедровський не зміг. Щодо першого запиту він поінформував, що ним "протягом трьох місяців було вжито заходів у Латвії, а також в Естонії та Фінляндії, через їхні представництва в Ризі, у справі придбання для нас патронів. Але всі ці держави мають дуже обмежені запаси російських патронів, а інші для нас непридатні" (ЦДАВО України, ф. 3697, оп. 1, спр. 2, арк. 159). Щодо другого запиту – результат також виявився негативним. Військова влада Латвії заявила Кедровському, що зимовий формений одяг їхня країна сама не виробляє, а отримує з Великої Британії в дуже малій кількості, тому і продати його в Україну не має жодної можливості (ЦДАВО України, ф. 3697, оп. 1, спр. 3, арк. 80).

Вирішення різних поточних питань мало лише тактичне значення. Стратегічне ж завдання, на вирішення якої власне й було відправлено до Риги дипломатичну місію, полягало в необхідності створення військово-політичного блоку держав Балтійсько-Чорноморського регіону, спрямованого на оборону від експансіоністських посягань Радянської Росії. Нагадаємо, що, за словами Петлюри, саме з метою "просунути вперед" цю ідею і було відправлено до Риги Кедровського. Однак до створення "Балтійської Антанти", як часто називали майбутній союз держав регіону, так і не дійшло.

У зв'язку з різким погіршенням військово-політичної ситуації України восени 1920 р. для дипломатичної місії УНР у Ризі склалися вкрай несприятливі умови. 5 листопада Кедровський поінформував, що після фактичного визнання Варшавою радянської України "вплив місії в Латвії похитнувся не лише у громадських, а й навіть у урядових колах" (ЦДАВО України, ф. 3697, оп. 1, спр. 2, арк. 136).

Втрата урядом України контролю за власною територією наприкінці листопада 1920 р., фактичний розпад українсько-польського військового союзу після підписання Ризького перемир'я та спокусливі матеріально-фінансові обіцянки з боку Кремля країнам Балтії призвели до ліквідації у регіоні дипломатичного представництва УНР. Щоб не зашкодити міжнародному іміджу України, Кедровський 16 січня 1921 р. запропонував МЗС УНР відкликати його дипломатичну місію, не че-

каючи її офіційної депортації латвійським урядом. 27 січня Кедровський передав МЗС Латвії ноту про виїзд Дипломатичної місії УНР. 24 лютого останній співробітник місії, секретар Лагутенко, який залишався на місці для ліквідації справ своєї установи, виїхав з Риги (ЦДАВО України, ф. 3697, оп. 1, спр. 2, арк. 231).

Дискусія і висновки

Загалом оцінюючи роботу дипломатичного представництва УНР у Латвії протягом 1920–1921 рр., можна визнати її цілком успішною. Нашій місії вдалося головне – Латвія офіційно визнала незалежність Української Народної Республіки, ставши таким чином у цьому плані однією з перших країн світу. Крім того, співробітник Місії забезпечили повноцінну участь української делегації у роботі конференції балтійських держав, що проходила у серпні-вересні 1920 р. у передмісті Риги. Попри досягнуті домовленості, поразка українських військ на фронті наприкінці листопада 1920 р. перекреслила реалізацію великого геополітичного проекту зі створення Балто-Чорноморського союзу. Серед інших задач, які місії вдалося успішно вирішити, слід вказати на організацію військової допомоги для Армії УНР. Завдяки зусиллям українських дипломатів з країн Балтії до збірних пунктів на території Польщі, де відбувалось формування українських військових частин, впродовж весни-літа 1920 р. було відправлено кілька тисяч вояків, колишніх солдат і офіцерів з білогвардійської армії генерала М. Юденича. Враховуючи, що у той час Армія УНР для поповнення своїх лав не могла повноцінно використати власний людський ресурс, така на перший погляд скромна допомога мала неабияке значення. На жаль, місії не вдалося розв'язати питання із закупівлею необхідного для української армії військового майна. У всіх здобутках нашого дипломатичного представництва важливу роль відіграв персональний чинник – енергія, оптимізм, наполегливість, дисциплінованість керівника Дипломатичної місії УНР у Латвії (з грудня в країнах Балтії), справжнього українського патріота Володимира Кедровського, який сьогодні може слугувати взірцем у роботі для сучасного покоління українських дипломатів.

Внесок авторів. Андрій Руккас – концептуалізація, методологія, емпіричне дослідження, збір емпіричних даних та їх валідація. Руслана Марценюк – аналіз джерел, підготовка огляду літератури, емпіричне дослідження, збір емпіричних даних та їх валідація.

Список використаних джерел

- З'їзд народів (1917, 16 вересня). Нова Рада, с. 2.
 З'їзд народів (1917, 17 вересня). Нова Рада, с. 2.
 Петлюра, С. (2006). *Статті, листи, документи* (Т. 4). ПП Сергійчук М.І.
 Пиріг, Р., Бойко, О., Гриценко, А., Кудлай, О., Лупандін, О., Маковська, Н., Осташко, Т., Щусь, О. (ред.) *Українська Держава (квітень – грудень 1918 р.). Документи і матеріали* (Т. 2). Темпора.
 Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (ЦДАВО України), ф. 3766, оп. 1, спр. 2.
 ЦДАВО, ф. 3696, оп. 1, спр. 33.
 ЦДАВО, ф. 3696, оп. 2, спр. 1.
 ЦДАВО, ф. 3696, оп. 2, спр. 234.
 ЦДАВО, ф. 3696, оп. 2, спр. 276.
 ЦДАВО, ф. 3697, оп. 1, спр. 1.
 ЦДАВО, ф. 3697, оп. 1, спр. 2.
 ЦДАВО, ф. 3697, оп. 1, спр. 3.
 ЦДАВО, ф. 3697, оп. 1, спр. 5.
 ЦДАВО, ф. 3697, оп. 1, спр. 9.
 ЦДАВО, ф. 3697, оп. 1, спр. 10.
 ЦДАВО, ф. 3697, оп. 1, спр. 14.
 ЦДАВО, ф. 3697, оп. 1, спр. 18.
 ЦДАВО, ф. 3697, оп. 1, спр. 21.
 ЦДАВО, ф. 3697, оп. 1, спр. 22.
Ukraines Misijas (1920, January 16) Waldibas Wehstnesis, p. 2.
Ukraines republikas konsuls Nikofors Benderowskis 1. septembrī eeradās Rīgā (1919, September 3) Waldibas Wehstnesis, p. 3.

References

- Central State Archive of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine (CSASB of Ukraine), record group 3766, inventory 1, file 2.
Congress of Peoples (1917, September 16). New Council, p. 2 [in Ukrainian].
Congress of Peoples (1917, September 17). New Council, p. 2 [in Ukrainian].
 CSASB of Ukraine, record group 3696, inventory 1, file 33.
 CSASB of Ukraine, record group 3696, inventory 2, file 1.
 CSASB of Ukraine, record group 3696, inventory 2, file 234.
 CSASB of Ukraine, record group 3696, inventory 2, file 276.
 CSASB of Ukraine, record group 3697, inventory 1, file 1.
 CSASB of Ukraine, record group 3697, inventory 1, file 10.
 CSASB of Ukraine, record group 3697, inventory 1, file 14.
 CSASB of Ukraine, record group 3697, inventory 1, file 18.
 CSASB of Ukraine, record group 3697, inventory 1, file 2.
 CSASB of Ukraine, record group 3697, inventory 1, file 21.

- CSASB of Ukraine, record group 3697, inventory 1, file 22.
 CSASB of Ukraine, record group 3697, inventory 1, file 3.
 CSASB of Ukraine, record group 3697, inventory 1, file 5.
 CSASB of Ukraine, record group 3697, inventory 1, file 9.
 Petliura, S. (2006). *Articles, Correspondence, Documents* (Vol. 4). PP Serhijchuk M.I. [in Ukrainian].
 Pyrih, R., Bojko, O., Hrytsenko, A., Kudlaj, O., Lupandin, O., Makowska, N., Ostashko, T., Shchus, O. (Eds.) (2015). *Ukrainian State (April – December, 1918). Documents and Materials* (Vol. 2). Tempora [in Ukrainian].
Ukraines Misijas (1920, January 16) Waldibas Wehstnesis, p. 2.
Ukraines republikas konsuls Nikofors Benderowskis 1. septembrā eeradās Rīgā (1919, September 3) Waldibas Wehstnesis, p. 3.
Отримано редакцією журналу / Received: 18.05.23
Прорецензовано / Revised: 22.05.23
Схвалено до друку / Accepted: 11.09.23

Andrii RUKKAS, PhD (Hist.), Assoc. Prof.
 ORCID ID: 0000-0003-2086-3463
 e-mail: rukkas@knu.ua
 Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Ruslana MARTSENIUK, PhD (Hist.), Chief Researcher
 ORCID ID: 0000-0002-4900-7110
 e-mail: ruslana.martseniuk@gmail.com
 State Branch Archive of Security Service of Ukraine, Kyiv, Ukraine

ACTIVITIES OF THE UNR DIPLOMATIC MISSION IN LATVIA IN 1920–1921

Background. *Ukraine and Latvia are not close neighbours and do not share a border, but despite their geographical distance, the two countries have much in common. We have strong and mutually beneficial political, military, economic and cultural ties. Today's friendly relations between our countries have a deep historical foundation, laid more than a hundred years ago, when, after the collapse of the Russian Empire, Ukraine and Latvia embarked on the path of independent development. The activities of the Diplomatic Mission of the Ukrainian People's Republic, which operated in Riga in 1920-1921, were of great importance for the establishment of Ukrainian-Latvian relations. Unfortunately, historiography lacks special works on this issue, so this article relies on a wide source base - previously unknown documents of the Diplomatic Mission and the Ministry of Foreign Affairs of the UPR, which are now stored in the Central State Archive of the Supreme Authorities of Ukraine in Kyiv. They reveal the peculiarities of the activities of the UPR Diplomatic Mission in Latvia in 1920-1921. The choice of sources determined the thematic focus of the article, which reflects the Ukrainian view of the work of the diplomatic mission in Riga.*

Methods. *The methodological basis of the study is based on the basic ideas of the epistemology of the historical process and the principle of historicism, which together allowed it to investigate the process of formation and activity of the Ukrainian diplomatic mission in Latvia in the relevant historical context of the 20s of the twentieth century.*

Results. *During the short period of its activity, the Diplomatic Mission of the Ukrainian People's Republic managed to achieve impressive success in extremely difficult conditions. Its main achievements were the diplomatic recognition of Ukraine's independence by Latvia and the full participation of the Ukrainian delegation in the Fourth Conference of the Baltic States, held in the suburbs of Riga in August-September 1920.*

Conclusions. *However, the defeat of the Ukrainian troops at the front in late November 1920 crossed out the positive expectations and actually put an end to the great geopolitical project.*

Keywords: *Baltic States, diplomatic mission, Baltic States, UPR, Ukraine, Ukrainians, Latvia.*

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.